

Recenzje

Aneta M. Sokół

Władysław Sosna, „Śladami cieszyńskich ewangelików w górach”, „Wierchy”, r. 83 (2017), Kraków 2020, s. 5-34.

Nie ma na Śląsku Cieszyńskim dziedziny, w której ewangelicy nie pozostawiliby swoich śladów. W literaturze historycznej niejednokrotnie przypominano o ewangelickim wkładzie w rozwój piśmiennictwa na ziemi cieszyńskiej, szkolnictwa czy innych formach aktywności realizowanych przez cieszyńskich ewangelików. Nikt jednak dotychczas nie przedstawił rozwoju cieszyńskiej turystyki poprzez pryzmat wyznaniowości jej twórców – od pierwszych „ciekawskich” przecierających górskie szlaki w odległych czasach po kontynuatorów krajoznawczych pasji w kolejnych stuleciach. Jak pisze autor, który podjął się tego tematu: „Nikt dotąd nie pokusił się o napisanie pracy o dziejach turystyki (tu górskiej) na Ziemi Cieszyńskiej, widzianej przez pryzmat jej twórców. A co dopiero mówić o działaczach-ewangelikach?”

Ta diagnoza zainspirowała uznanego cieszyńskiego autora do wypełnienia luki istniejącej w dotychczasowym piśmiennictwie, nie tylko turystycznym, ale także ewangelickim. Autorem opracowania „Śladami cieszyńskich ewangelików w górach”, zamieszczonego w nowym numerze czasopisma „Wierchy”¹, jest wieloletni działacz turystyczny, społeczny, od samego początku aktywny członek Polskiego Towarzystwa Ewangelickiego utworzonego w obecnym kształcie w 1983 roku. Władysława Sosny, prezesa cieszyńskiego Oddziału PTEw, nie trzeba specjalnie przedstawiać na niniejszym portalu. Jest on znanym propagatorem ewangelickiej przeszłości ziemi cieszyńskiej, a także współtwórcą wielu inicjatyw związanych z pielęgnowaniem konfesyjnej tożsamości w czasach współczesnych. Czytelnikom znane są liczne publikacje Władysława Sosny, dwutorowe w swojej tematyce – dotyczące turystyki albo tradycji luteranckich, a także łączące te szczególnie leżące autorowi na serce dwa obszary refleksji badawczej².

Prezentowane opracowanie wydobywa na światło dzienne zaangażowanie cieszyńskich ewangelików w rozwój turystyki, przypomina o beskidzkim krajoznawstwie współtworzonym przez ewangelików, o nadawaniu tym pasjom coraz bardziej wyrazistych form organizacyjnych, o zapalonych działaczach nie tylko propagujących zamiłowanie do gór, ale także zasłużonych nauczycielach, prawnikach czy reprezentantach innych zawodów i profesji. Turystyka była i w dalszym ciągu pozostaje dodatkową, społeczną formą aktywności. Jak zaznacza autor, z reguły jest też pomijana w biogramach czy ocenach podsumowujących dorobek życiowy. Autorowi udało się jednak zebrać wiedzę niezbędną do zaprezentowania podjętego tematu.

Władysław Sosna znany jest czytelnikom z dogłębnej, zajmującej narracji, popartej materiałami źródłowymi, a także trafnym, odautorskim komentarzem. Nie inaczej jest w wypadku pracy poświęconej krajoznawczym pasjom współwyznawców. Publikacja „Śladami cieszyńskich ewangelików w górach” rozpoczyna się od rysu historycznego przypominającego dzieje Śląska Cieszyńskiego z uwzględnieniem konfesyjnej przeszłości regionu. Ten historyczny wstęp ukazuje pokrótce zakorzenienie luteranckich tradycji na ziemi cieszyńskiej, w wielkim skrócie oczywiście przypominając najistotniejsze wiadomości dotyczące rozwoju ewangelicyzmu na tych terenach. Czytelnicy mniej zorientowani mają okazję przyjrzenia się

¹ Czasopismo „Wierchy” jest rocznikiem wydawanym przez Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Ukazuje się od 1923 roku, jest kontynuacją „Pamiętnika Towarzystwa Tatrzańskiego”.

² Spośród kilkudziesięciu tytułów autorstwa Władysława Sosny wymienić można np.: *Barwy luteranizmu na Śląsku Cieszyńskim* (2015); *Kościół Jezusowy w Cieszynie. Mały przewodnik*, wyd. 2 zm. (2010); *Orędownicy Słowa. Ks. Jan Muthman, ks. Samuel Ludwik Zasadius* (2010); *25 lat Oddziału Polskiego Towarzystwa Ewangelickiego w Cieszynie. Pamiętnik* (2010). Pełen wykaz tytułów W. Sosny dostępny jest w katalogach bibliotecznych.

ewangelickości Śląska Cieszyńskiego datującej się od czasów Reformacji, przetrwałej pomimo niesprzyjających meandrów historii niejednokrotnie utrudniających wzrost konfesji, wyznaczającej specyfikę ziemi cieszyńskiej. Po raz kolejny podkreślone zostało przywiązanie cieszyńskich ewangelików do polskości, które zaowocowało aktywnością całych pokoleń działaczy w różnorodnych dziedzinach, w tym turystyka także stawała się polem manifestowania preferencji narodowych.

Sylwetki działaczy zapisanych w dziejach turystyki przedstawione zostały chronologicznie, na przestrzeni kolejnych stuleci. Autorowi udało się zebrać na kartach publikacji około trzydziestu nazwisk związanych z cieszyńskim ruchem turystycznym, osobistości ukazanych mniej lub bardziej obszernie, w zależności od zachowanych materiałów. Ich prezentacja rozpoczyna się od pierwszych odnotowanych odkrywców Śląska Cieszyńskiego – autorów map cieszyńskich, którzy w poszukiwaniu wiedzy kartograficznej przecierali beskidzkie szlaki (m.in. Marcin Helwig). XVI-wieczni twórcy map pozostawili piśmienne ślady będące świadectwem wypraw krajoznawczych organizowanych na ziemi cieszyńskiej. Przedstawieni zostali badacze górskiej flory i fauny pochodzący ze Śląska Cieszyńskiego – dr. Teodor Kotschy (1813-1866) i Bolesław Kotula (1849-1898), których pasje badawcze zawiodły daleko poza rodzimy Śląsk, w Tatry, Alpy czy do Afryki. Obaj przyrodnicy rozpoczynali swoje naukowe wędrówki od poznawania beskidzkich szczytów, a plonem ich dalekich eskapad były imponujące kolekcje zielnikowe, które przetrwały swoich twórców. Na kartach książki poznajemy ewangelickich nauczycieli organizujących wyprawy krajoznawcze dla swoich wychowanków, działaczy społecznych, którzy doprowadzili do utworzenia Polskiego Towarzystwa Turystycznego (1910), a także powojennych organizatorów życia turystycznego kontynuujących swoją działalność w szeregach Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego.

Władysław Sosna wywołał z przysłowiowego cienia całą plejadę działaczy, którzy nikli w dziejach turystyki postrzeganej całościowo, poprzez pryzmat losów towarzystw czy organizacji turystycznych. Każda postać ukazana została na tle swoich osiągnięć zawodowych czy społecznych, w świetle dokonań, sukcesów oraz innych doświadczeń życiowych. Lektura przekonuje również, że turystyka na Śląsku Cieszyńskim „niejedno miała imię”. Turystyka bywała częścią wychowania patriotycznego cieszyńskiej młodzieży, powiązana była także z obroną polskości na tle polsko-niemieckiego konfliktu narodowościowego obecnego na Śląsku. Przedstawione zostały starania polskich działaczy, którzy z determinacją godną podziwu doprowadzili do wybudowania pierwszego polskiego schroniska turystycznego w Beskidach (1913). Autor – wieloletni działacz PTTK, przypomina także sylwetki innych, szczególnie zaangażowanych członków, którzy z poświęceniem, a także społecznikowską pasją pielęgnowali turystyczne tradycje w cieszyńskim środowisku.

Przedstawione opracowanie niewątpliwie z całym zapałem i zapałem tematu ukazuje ewangelicki wkład w rozwój turystyki, a nawet szerzej – rozwój życia turystycznego na Śląsku Cieszyńskim, współtworzonego przez ewangelików. Zaprezentowany przegląd działaczy poszerza wiedzę z zakresu dziejów turystyki, w jej regionalnym, śląskim wydaniu. Tekst uzupełniają portrety przedstawionych osób.

To artykuł przygotowany z okazji 500-lecia Reformacji, zamieszczony w spóźnionym roczniku „Wierchów” poświęconym górcom. Można dodać, że Władysław Sosna po raz kolejny dopełnia wizerunek cieszyńskich ewangelików, znany również z innych jego publikacji. Pozostaje zachęcić wszystkich do lektury tekstu stanowiącego część obszerniejszego wydawnictwa.

Czasopismo „Wierchy” można nabyć na stronie wydawcy pod adresem: <http://sklep.cotg.pttk.pl/glowna/362-wierchy-t83-rok-2017-01376829.html>. Czasopismo jest także dystrybuowane przez terenowe oddziały PTTK.